

Sygn. akt II PK 158/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 21 stycznia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Katarzyna Gonera

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z powództwa T. M.

przeciwko Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej Szpitalowi
Klinicznemu [...]

o wynagrodzenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 stycznia 2011 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 13 stycznia 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2009 r. Sąd Rejonowy oddalił powództwo T. M. przeciwko Samodzielnemu Publicznemu Zespołowi Opieki Zdrowotnej Szpitalowi Klinicznemu o zapłatę kwoty 46.179,14 zł tytułem dodatkowego wynagrodzenia rocznego za lata 2005-2008. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne.

W dniu 1 czerwca 1997 r. powódka zawarła ze Szpitalem Klinikznym umowę o pracę na czas nieokreślony. W umowie tej wymienione zostały następujące składniki wynagrodzenia: wynagrodzenie zasadnicze, dodatek funkcyjny, dodatek za wysługę lat oraz premia uznaniowa. W dniu 11 grudnia 1998 r. Szpital Kliniczny nr 2 został przekształcony w samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej i od tego dnia przestał być jednostką sfery budżetowej, a jego pracownicy - pracownikami jednostek sfery budżetowej w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej (Dz.U. Nr 160, poz. 1018 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym). Ani obowiązujący u strony pozwanej regulamin wynagradzania, ani porozumienie ze związkami zawodowymi z dnia 29 kwietnia 1999 r. nie przewiduje dodatkowego wynagrodzenia rocznego, a jedynie roczną nagrodę uznaniową, która może mieć postać pieniężną bądź rzeczową i jest przyznawana po zasięgnięciu opinii zakładowych organizacji związkowych.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że powódka nie posiada prawa do spornego świadczenia, skoro nie może go wywodzić ani z przepisu ustawy o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym, ani z postanowień obowiązującego u strony pozwanej regulaminu wynagradzania, ani wreszcie z postanowień umowy o pracę.

Wyrokiem z dnia 13 stycznia 2010 r. Sąd Okręgowy oddalił apelację powódki od powyższego wyroku.

Sąd drugiej instancji podzielił apelacyjny zarzut, że dla skutecznego pozbawienia powódki prawa do dodatkowego wynagrodzenia rocznego konieczne było wypowiedzenie jej przez pracodawcę warunków płacy w tym zakresie, czego

strona pozwana nie uczyniła. Zatem - wbrew stanowisku Sądu Rejonowego - co do zasady przysługiwało powódce uprawnienie do tego wynagrodzenia, jednakże uwzględnienie jej żądania w tym zakresie pozostawałoby w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego, o których stanowi art. 8 k.p. Pełniąc bowiem przez ponad 8 lat funkcję zastępcy dyrektora do spraw finansowych powódka nie występowała z takim roszczeniem do pracodawcy, a nadto, będąc odpowiedzialną za kształtowanie zasad wynagradzania pozostałych pracowników strony pozwanej, stała na stanowisku, że po zmianach reorganizacyjnych, jakie miały miejsce w 1998 r., wszyscy pracownicy strony pozwanej utracili prawo do dodatkowego wynagrodzenia rocznego. Występując z żądaniem zasądzenia tego wynagrodzenia powódka pośrednio potwierdza więc fakt dokonania przez siebie uprzednio błędnej interpretacji obowiązujących przepisów, co doprowadziło do pozbawienia tego świadczenia pozostałych pracowników, którzy z takim żądaniem nie występowali na drogę sądową, kierując się interpretacją przepisów dokonaną przez kierownictwo pracodawcy, w tym przede wszystkim powódkę. W ocenie Sądu drugiej instancji, uwzględnienie roszczenia powódki „mogłoby nadto spowodować dalece niepożądaną sytuację, w której z podobnymi roszczeniami wystąpiliby na drogę sądową pozostali pracownicy pozwanego Szpitala”, podczas „gdy faktem powszechnie znanym jest zaś dramatyczna sytuacja finansowa placówek służby zdrowia, a konieczność wypłaty zaległych wynagrodzeń wszystkim pracownikom pozwanego spowodowałaby realne pogłębienie wielomilionowego zadłużenia, z pewnością nie pozostając również bez wpływu na podstawową działalność Szpitala, jaką jest udzielanie świadczeń zdrowotnych i promocja zdrowia”. Dokonując oceny sprzeczności żądania powódki z zasadami współżycia społecznego, Sąd Okręgowy powołał się na pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2007 r., I BP 15/06 (OSNP 2008 nr 7-8, poz. 92), zgodnie z którym ocena ta następuje w granicach swobodnego uznania sędziowskiego po uwzględnieniu całokształtu okoliczności faktycznych konkretnej sprawy.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku powódka zarzuciła: 1) naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: a) art. 1, 2, i 5 ustawy z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym, poprzez błędną ich

wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, prowadzące do nieuwzględnienia roszczenia powódki o wypłatę dodatkowego wynagrodzenia rocznego za lata 2005 - 2008, podczas gdy powódce prawo to przysługuje, gdyż po przejęciu zakładu pracy i pracowników strona pozwana nie wypowiedziała powódce warunków płacy ani nie zawarła z nią porozumienia zmieniającego te warunki; b) art. 8 k.p., poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a w rezultacie błędne uznanie, że uwzględnienie roszczenia powódki o wypłatę dodatkowego wynagrodzenia rocznego byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, podczas gdy to odmowa wypłaty należnego powódce świadczenia narusza zasady współżycia społecznego, gdyż pozbawia pracownika należnego mu wynagrodzenia za pracę, jak również narusza prawo, tj. art. 1, 2, i 5 ustawy z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym, a w konsekwencji będący pracodawcą szpital, który sam łamie prawo i zasady współżycia społecznego, nie może korzystać z ochrony wynikającej z tych zasad; 2) naruszenie prawa procesowego, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 328 § 2 i art. 382 k.p.c. polegające na nieprzestrzeganiu kompetencji sądu odwoławczego i niespełnieniu jego procesowej funkcji poprzez bezpodstawne przyjęcie, że powódka jako zastępca dyrektora do spraw finansowych samodzielnie decydowała o wypłacie pracownikom dodatkowego wynagrodzenia rocznego, oraz że pozwany szpital posiadał wielomilionowe zadłużenie, podczas gdy z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika, na jakich dowodach oparł się Sąd drugiej instancji czyniąc takie ustalenia, co doprowadziło do wydania wyroku błędnego i nieodpowiadającego prawu.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zarzut obraży art. 1, 2 i 5 ustawy o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym jest niezasadny, gdyż wskazane przepisy znajdują zastosowanie wyłącznie do pracowników jednostek sfery budżetowej. Sąd drugiej instancji przepisów tych nie stosował i nie mógł stosować z tego względu, że w sprawie, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna, niesporna była okoliczność, iż skarżąca w

latach 2005-2008 nie była pracownikiem takiej jednostki. Sąd Okręgowy uznał jedynie, że uprawnienie do dodatkowego wynagrodzenia rocznego, przysługujące uprzednio powódce na podstawie przepisów ustawy, stanowiło element treści łączącego strony stosunku pracy. Po przekształceniu pracodawcy w niebędący jednostką budżetową samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej ten element treści stosunku pracy nadal wiązał pracodawcę do czasu dokonania przez niego wypowiedzenia zmieniającego warunki płacy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2005 r., III PK 65/04, OSNAPiUS 2005 nr 20, poz. 320).

Pomimo bezzasadności zarzutu naruszenia powołanych przez skarżącą przepisów ustawy o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym skarga kasacyjna jest usprawiedliwiona, gdyż zasadny jest zarzut obrazy art. 328 § 2 i art. 382 k.p.c. Pierwszy z nich nakłada na sąd między innymi obowiązek wskazania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenia faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, drugi natomiast - wzięcia pod uwagę materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Jeżeli zatem sąd odwoławczy dokonuje innej oceny prawnej roszczenia musi wskazać przyjęte za podstawę takiej oceny ustalenia faktyczne oraz przepisy prawa materialnego uzasadniające rozstrzygnięcie. Odpowiednie stosowanie art. 328 § 2 k.p.c. w postępowaniu apelacyjnym (art. 391 § 1 k.p.c.) oznacza, że jeżeli ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji były wystarczające także do zastosowania innych, przyjętych przez sąd drugiej instancji przepisów prawa materialnego, sąd ten może tylko powołać się na te ustalenia. Jeżeli jednak sąd pierwszej instancji nie poczynił ustaleń faktycznych, które uzasadniałyby także zastosowanie przepisów prawa materialnego przyjętych przez sąd odwoławczy za podstawę odmiennej oceny prawnej, sąd ten obowiązany jest, przy zastosowaniu odpowiednich przepisów dotyczących postępowania przez sądem pierwszej instancji, poczynić własne ustalenia faktyczne, uzasadniające zastosowanie przyjętej przezeń podstawy prawnej rozstrzygnięcia. Inaczej mówiąc, jeżeli sąd drugiej instancji przyjmuje inną podstawę prawną rozstrzygnięcia, obowiązany jest wskazać w uzasadnieniu swojego wyroku ustalenia faktyczne, które podstawę taką uzasadniają, umożliwiając w ten sposób kasacyjną kontrolę

orzeczenia. Przepis art. 328 § 2 k.p.c. wymaga w takiej sytuacji zawarcia w uzasadnieniu sądu odwoławczego tych wszystkich wymienionych w nim elementów, które wyjaśniają w dostateczny sposób podstawę faktyczną rozstrzygnięcia wraz ze wskazaniem dowodów, na których zostały oparte nowe lub inne ustalenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2008 r., LEX nr 515708 i z dnia 28 października 2008 r., I UK 84/08, OSNP 2010 nr 9-10, poz. 120 i orzeczenia w nich przytoczone).

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie spełnia tych wymagań. Oddalając apelację skarżącą Sąd Okręgowy oparł rozstrzygnięcie na innej podstawie faktycznej i prawnej niż Sąd pierwszej instancji. Wyrokował bowiem w oparciu o nowe ustalenia faktyczne co do istnienia okoliczności mających wskazywać na sprzeczność żądania powódki z zasadami współżycia społecznego (pozbawienie pracowników strony pozwanej dodatkowego wynagrodzenia rocznego wskutek działań skarżącej oraz wielomilionowe zadłużenie pozwanego Szpitala wpływające na zagrożenie interesów świadczeniobiorców). W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie można dopatrzyć się jednak wskazania jakichkolwiek dowodów, na których ustalenia te zostały oparte, a bez prawidłowego wyjaśnienia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia niemożliwe jest dokonanie oceny, czy w konkretnym przypadku istotnie zaistniały okoliczności umożliwiające zakwalifikowanie żądania jako nadużycie prawa z uwagi na jego sprzeczność z zasadami współżycia społecznego (art. 8 kp.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że stosowanie art. 8 k.p. zawsze prowadzi do osłabienia zasady pewności prawa, toteż posłużenie się konstrukcją nadużycia prawa jest z założenia dopuszczalne tylko wyjątkowo i musi mieć szczególne, wyraźne uzasadnienie merytoryczne i formalne, a zwłaszcza usprawiedliwienie we w miarę skonkretyzowanych regułach, głównie o konotacji etycznej, moralnej i obyczajowej. Przepis ten, z uwagi na wyjątkowość możliwości jego zastosowania, upoważnia sąd do oceny, w jakim zakresie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony prawnej, ale - czego zdaje się nie uwzględniać Sąd drugiej instancji - wyłącznie w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności konkretnej sprawy i przy uwzględnieniu relacji zasad współżycia społecznego do zawartych w

Kodeksie pracy instytucji ochrony wynagrodzenia za pracę (por. między innymi wyroki z dnia 19 sierpnia 1999 r., I PKN 206/99, OSNAPiUS 2000 nr 23, poz. 853; z dnia 6 stycznia 2009 r., I PK 18/08, OSNP 2010 nr 13-14, poz. 156; z dnia 22 lipca 2009 r., I PK 48/09, LEX nr 529757).

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze i odpowiednio stosowanego art. 108 § 2 k.p.c.